

що в середині XIII в. на Україні був розвинув ся противкнязівський рух; д. Дашкевич дуже докладно сконстатував недорічності й слабкий запас відомостей сього добродія, зрештою — поважного дослідника в иньшій, ближше йому відомій сфері. Тим вичерпуєть ся зміст цікавого й користного огляду д. Дашкевича.

М. Грушевський.

А. П. Новицькій — *Исторія русскаго искусства*, выпускъ первый, Москва, 1899, вел. 8, ст. 80+2, кольор. табл. + 2 фототипії і 51 рис. в тексті.

Автор сеї праці — бібліотекар московської школи штук, в історії руської штуки ближше нам незвiстний; праця заповіджена в двох томах і буде містити в I томі історію штуки до Петра I, в II томі 1 части: період від Петра I до XIX в., в 2 части XIX вік; отже звичайна російська схема, де стара руська штука злучена до купи з російською; праця виходитиме випусками — заповідає їх автор 12. В сiм випуску автор починає від передісторичної археології і в її вахідках шукає початку штуки. Зачинає від кам'яного віка, потує на виривки кілька предметів, і взагалі розділ сеї обробленій побіжно і поверховно. В другім розділі говорить автор про поганські храми: він боронить дуже непевної тези, що такі храми на Русі існували, виводячи се з того, що храми були у всіх поганських народів сусідів Славян.

Третій розділ трактує про мешкальні будинки і взагалі деревляне будівництво: на підставі пізнійших мініатур (XIV в.) та московських будинків XVII—XVIII в. автор відгадує тип давніх деревляних домів і цілих обійсть; при тім він широко користуєть ся фантазій Забеліна на сю тему. Четвертий відділ говорить про артистичний промисл, найбільше на підставі праць Кондакова; сеї відділ має займатись тільки поганським артистичним промислом; тут докладно описані звістні чернигівські роги-оправлені в срібло, з X віка. П'ятий розділ присвячений християнському будівництву — церквам Київщини, і опираєть ся головно на працях Лошкарьова. Описані тут церкви: Десятинна, Софійська, Михайлівська, Лаврська, Спаський собор в Чернигові і т. и. В осібнім, шестім розділі говорить ся про мозаїки і фрески, особливо докладно про мозаїки Софійської катедрі, і від них автор переходить до мозаїк Михайлівського монастиря. З фресків описані тут сцени на сходах Софійської катедрі, а згадано коротко про фрески в Кирилівськiм монастирі, про них докладніше сказано в дальшiм розділі, де говорить ся про артистичний промисл християнських часів: емалі, філігрань тут описана звiсна з публікацій Кондакова кiївська золота діядема, прикрашена емалею, кiївські і чернигівські кульчики і рязанські медаліони (дві кольоровані таблиці). Все те автор

признає за Кондаковим за вироби місцеві, руські. Про філігрань сказано тут дуже мало і недокладно, н. пр. не сказано нічого про бляшкову філігрань, якою зроблена шапка Мономаха, прекрасна робота золотої філіграні — та можливо, що автор проминув її, не маючи руських виробів сеї техніки. В VIII розділі переходить автор до памяток будівництва в Новгороді і Пскові, як Софійський собор в Новгороді, Спасо-Мирожський монастир в Пскові, церков Николи в Липні і ин., і в останнім IX розділі кидає загальний погляд на памятки новгородсько-псковської архітектури та висказує, що Новгородці не довго тримали ся византийських взорів, а скоро витворили з них свій окремих тип, залишаючи у византийським то, що показувалось для них непрактичне або невідгідне. Так само, коли в XIV в. Новгород стояв в торговельних зносинах з Ганзою і на його будівлях слідні західні німецько-романські впливи, то впливи сі не показались невідгідним наслідуванем і копіюванем, а дали з західної архітектури Новгородцям тільки те, що було для них довідне і користне.

Взагалі сей зошит праці д. Новицкого представляє з себе досить механічно злучену до купи компіляцію з дотеперішніх студій по історії штуки, а її користність стоїть в залежности від основности тих монографій, які він використовує: там де він переповідає Кондакова й Лошкарьова, він стоїть переважно на ґрунті фактів, там де він іде за ріжними більш менш гіпотетичними висновками Забеліна і т. и., його виклад має досить проблематичну вартість. Але за браком подібного зводу і за се дякувать. Рисунки додані в досить значному числі, виконані гарно. Дивно тільки, що автор чомусь, наче за премію, додає в кінці копії новішніх образів.

М. Г-а.

Описаніє старинныхъ русскихъ утварей, одеждъ, оружія, ратныхъ доспѣховъ и конскаго прибора, въ азбучномъ порядкѣ расположенное. Павла Савваитова. Спб., 1896, ст. II + 184 + 16 таблиць.

Під сим титулом вийшло друге виданне користного й для нас словаря руських домашніх і воєнних старинностей. Перше вийшло 1865 р., неб. Срезневский вказав у нім ряд прогалин, і від тоді Савваітов займав ся доповненням свого словаря, але вмер не довівши своєї роботи до кінця. Петербурське археологічне товариство видало її, як її автор полишив.

Матеріял оброблено по звичайній в російській науці схемі: давній руський побут + московський; переважна маса матеріалу дотикаєть ся сього останнього; пізнійший українсько-руський лишив ся майже цілком на